

Ο πρόξενος

ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΛΥΡΙΚΗ ΣΚΗΝΗ

ΤΟΥ Κ. ΠΕΡΣΕΩΣ ΑΘΗΝΑΙΟΥ

Είναι αλήθεια, πώς πηγαίνουν-
τας στην πρεμιέρα του συνθετικού
έργου του Μενόττι, είχα δίκαιες
τις αμφιβολίες μου. Συνήθως τὰ
σύγχρονα έργα, μειονεκτούν πο-
λύ εμπρός στις παλιές κλασικές
συνθέσεις, που και σήμερα ακόμα
γοητεύουν τὸν ἀκροατή, ἔστω και
ἂν τὸ λιμπρέττο τους, τις πιὸ
πολλές φορές, είναι ξεπερασμένο.
Ὁμολογῶ, ὥστόσο, πὼς ἀπὸ τις
πρώτες εἰκόνες τοῦ ἔργου, αἰσθάν-
θηκα, πὼς τόσο ὁ μῦθος, ὅσο, πιὸ
πολύ τὸ συνθετικό ἔργο του, ἐκ-
προσωπεῖ ἕναν ἀριστο συνθέτη, που
κατέχει τὴν παγκόσμια ἀναγνώρι-
ση. Δὲν ὑπάρχει καμμιὰ ἀμφιβο-
λία ὅτι ὁ Μενόττι εἶναι μιὰ δι-
εθνῆς μουσική προσωπικότητα, ἂν
ἐξετάσουμε τὸ καταπληκτικό χρο-
νικό τῆς συνθετικῆς του δραστη-
ριότητος, ἂν δὲ τὸν παρακολου-
θῶμε ἀπὸ τὰ ἑπτὰ του χρόνια,
πού ἄρχισε νὰ συνθέτῃ τὰ πρώτα
του τραγούδια, θὰ βρεθοῦμε κον-
τὰ σ' ἕνα μουσικό δαιμόνιο, ἕνα
«ζενί».

Ἀπὸ τὸ 1937 ὅποτε ἔδωσε τὴ
μονόπρακτὴ ὄπερά του: «Ἡ Ἀμέ-
λια πηγαίνει στὸ χορὸ» στὴν ὀ-
περά τῆς Φιλαδέλφειας, ὅπου εἶχε
μεγάλῃ ἐπιτυχία, μιὰ ὁλόκληρη
ἀξιοθαύμαστη ἐργασία ἀκολούθη-
σέ ὡς τὰ τώρα, πού περιλαμβάνει
μιὰ δεύτερη ὄπερα σὲ δυὸ πρά-
ξεις: «Τὸ Θεὸ τοῦ νησιοῦ», ἕνα
μπαλέτο, τὸ «Σεμπάστιαν», ἕνα
κοντσέρτο γιὰ πιάνο σὲ φ, τὴ
διπράντη ὄπερα δωματίου, τὸ
«Μέντιουμ» πού παίχθηκε πρὸ και-
ροῦ καὶ στὴν «Λυρική» μας, κι'
ἀκόμα μιὰ μονόπρακτὴ ὄπερα κω-
μικ: «Τὸ τηλέφωνο». Λιμπερίστας,
συνθέτης καὶ σκηνοθέτης ὁ ἴδιος,
παρουσιάζει τὰ ἔργα του ὅπως
αὐτὸς ὁδηγεῖται ἀπὸ τὴ φαντασία
του. Ἀλλὰ ὁ συνθέτης δὲν στα-
ματᾷ ὅτε στὸν «Πρόξενο» πού
εἶναι μιὰ ὁλοκληρωμένη συνθετικὴ
ἐργασία σὲ τρία μέρη καὶ ἀπέ-
σπασε λαμπρές ἐντυπώσεις, ὅταν
τὸ 1950 παίχθηκε στὴ Φιλαδέλ-
φεια καὶ πῆρε σειρά καὶ σὲ ἄλ-
λες Ἀμερικανικὲς καὶ Εὐρωπαϊκὲς
ὀπερές, χαρίζοντας στὸν συνθέτη
τὴν πιὸ στέρεη φήμη του. Ἀκο-
λούθησε ἡ Χριστουγεννιάτικὴ ὀ-
περά του, τὸ 1951, καὶ μιὰ νέα
ὄπερα ὁλοκληρωμένη: «Ὁ Ἅγιος
τῆς Μπλήκερ Στρήτε», πού τοῦ χά-
ρισε καὶ τὸ δεύτερο βραβεῖο Πού-
λιτζερ. Ἀλλὰ ἀκούραστος καὶ ἐν-
θουσιώδης στὴ δουλειά του, ὁ
Μενόττι, συνθέτει ἕνα βουκολικό
μῦθο γιὰ χορωδία καὶ λίγο ἀργό-
τερα σκηνοθετῇ τὴ «Βανέσσα» πού
ἔγραψε καὶ τὸ Λιμπρέττο τῆς. Κον-
τσέρτα, ὀπερές, συμφωνίες, μπαλ-
λέτα, συνθέτουν τὴν προσωπικότη-
τά του, σὲ συνέχεια. Οἱ ὀπερές
του: «Μαρία Γκολοβίν», «Ὁ Λα-
βύρινθος», «Ὁ τελευταῖος ἄγριος»,
ἔχουν παγκόσμια ἀπήχηση, ὅπως
καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ του ὄπερα:
«Τὸ ψέμμα τοῦ Μάρτιν», ἡ «Φαν-
τασία γιὰ παιδιὰ», καθὼς κι' ἡ
τελευταία του ὄπερα: «Ὁ πιὸ
σπουδαῖος ἄνθρωπος» πού δόθηκε
στὴν Ὀπερά τῆς Νέας Ὑόρκης.
Ἀλλὰ ὁ χώρος δὲν ἐπιτρέπει νὰ
ἀκολουθήσῃ τὸν ταχύ ρυθμὸ τῆς
δημιουργίας τοῦ συνθέτη. Ὁ «Πρό-
ξενος» πού εἶδαμε κι' ἀκούσαμε
προχθές, ἔχει τὴ δύναμη νὰ σοῦ
κρατᾷ τὸ σκηνικό καὶ μουσικό ἐν-
διαφέρον. Θέμα του εἶναι τὸ δρά-
μα τῶν ἀνθρώπων, πού ἀναζητοῦν
τὸ μέσο τῆς φυγῆς ἀπὸ ἕνα τόπο
πρὸς τὸν ἄλλο κι' οἱ δυσμενεῖς
συνθήκες τοῦ κράτους, πού μέ-
νουν, καθὼς καὶ οἱ γραφειοκρα-
τικὲς αἰτίες πού τοὺς ἐμποδίζουν
νὰ χαροῦν τὴν ἐλευθερία τους.
Ἐργὸ ἐπικαιρὸ σήμερα γιὰ πολ-
λές Χῶρες, ἀκόμα καὶ γιὰ τὴ
δική μας, ἀκούγεται με ἱκανοποίη-

ση καὶ σὰν θέμα καὶ σὰν μουσική,
ὅπου ὁ συνθέτης ἔχει δώσει ὅλη
τοῦ τὴ συνθετικὴ πείρα γιὰ ν'
ἀποδώσῃ τὴν τραγῳδία τῶν ἀτό-
μων, πού ἀγωνίζονται καὶ βασανί-
ζονται ἔξω καὶ μέσα στις προξε-
νικὲς ἀρχές γιὰ ν' ἀποκτήσουν ἕνα
χαρτί ἐλευθερίας. Κύρια μορφή
τοῦ ἔργου του, μιὰ ἑβραία πού
ζητῶντας θίξα γιὰ νὰ φύγῃ στὴν
Ἀμερικὴ δὲν τὴν παίρνει ποτὲ γιὰ-
τί στὸ τέλος πεθαίνει. Αἰτία ἡ
προξενικὴ ἀνεμελιά... Τὸ ἔργο ἔ-
χει ἀλήθεια, ἀνθρωπιά, δραματι-
κότητα. Κι' αὐτὸ εἶναι τὸ κύριο
χαρακτηριστικὸ καὶ τοῦ λιμπρέ-
του καὶ τῆς σύνθεσής του: ὁ
δραματικός, ὁ λυρικός κι' ὁ ρεα-
λιστικός τοῦ πούμος, πού πηγάζει
ἀπὸ τὴν παρτιτούρα του. Ἐνῶς
κατακάθαρος καθρέφτης τῆς ἐπο-
χῆς πού περνᾷ ὁλόκληρη ἡ ἀν-
θρωπότητα. Ἡ γεμάτη ἀγωνία ἀν-
τιμετώπιση τῆς ἀρνίσης, τῆς
θίξας, τοῦ θανάτου. Ὅλα αὐτὰ τὰ
συναισθήματα καὶ τις ἀνθρώπινες
τραγωδίες ὁ Μενόττι, τις παρου-
σιάζει σὲ ἤχους ἐνορχηστρωμένους
ἐμπειρα, πού ἀποδίδουν ἀριστα
τὴν ἀνθρώπινη τραγῳδία. Κάποιες
εἰκόνες τοῦ θυμίζουν Πουτσίνι, ἡ
διαίτερα ἡ στιγμή τοῦ πόνου τῆς
μάννας γιὰ τὸ χαμένο παιδί, ἡ
δραματικὴ κραυγὴ τῆς κοπέλλας
στὴν ἀπομόνωσή της — μιὰ ἀγρία
ἡχηρή, πού συγκλονίζει... Ὁμολο-
γῶ, πὼς τὸ ἔργο σὲ πολλές μορ-
φές τοῦ μέ συνεκίνησε. Κι' αὐτὸ
καὶ μόνο, παρουσιάζει τὴν συνθε-
τικὴ δεξιότητά του συνθέτη, πού
σκηνοθέτησε καὶ τὸ ἔργο του σύμ-
φωνα μὲ τις προσωπικὲς του ἀν-
τιλήψεις. Μιὰ ἀτμόσφαιρα ἀνθρώ-
πινη, πού δημιουργεῖται συχνά στὰ
προξενεῖα, ὅπου οἱ πονεμένοι ἀν-
τιμετωπίζουν τις περισσότερες φο-
ρές τὸ «δὲχαι στὸ αἶτήμά τους...
Ἐνῶ λαμπρὸ σκηνικό, πού τονί-
ζει τὸ μῦθο στήθηκε ἀπὸ τὸν Γι-
άννη Στεφανέλλη, πού σχεδίασε
καὶ τὰ κοστούμια καὶ μιὰ θεατρι-
κὴ μετάφραση ἀπὸ τὸν Μανώλη
Σκουλούδη, διευκόλυνε τὴν ὀρθο-
φωνία τῶν ἐρμηνευτῶν. Στὴ σκη-
νὴ ἐκυριάρχησε ἡ Ἡρώ Πάλλη,
στὸ ρόλο τῆς ἑβραίας Μάγδας
Σορέλ. Διαμαντένια φωνή, κράτη-
σε τὸ μουσικὸ καὶ δραματικὸ τῆς
ρόλο χωρίς κανένα ψεγάδι, τόσο
στις χαμηλές ὅσο καὶ στις ὑψη-
λές σκάλες. Εἶναι ἕνας ρόλος πο-
λὺ ἀνθρώπινος, πολὺ δραματικός,
πού χρειάζεται καὶ φωνὴ ἀλλὰ
καὶ ὑποκριτικὰ προσόντα. Ἡ Ἡ-
ρώ Πάλλη διαθέτει πλοῦσια καὶ
τὰ δύο. Τὸν ρόλο τοῦ ἱεροδούλου
ἀνθρώπου, τοῦ Τζῶν Σορέλ, πού
ἀγωνίζεται καὶ πεθαίνει στὸν ἀ-
νισο ἀγῶνα τοῦ ἐνάντια εἰς τὴν
ἐνσαρκώνει μὲ τὴν πλοῦσια σκη-
νικὴ του προσωπικότητα καὶ ἐρμη-
νεύει μὲ τὴν καθάρια φωνή του,
ὁ Ἀνδρέας Κουλουμπής. Ἡ Λέλα
Σπαματοπούλου — Στάμος — παί-
ζει ἀρτία τὴν μάννα. Ἐκλεκτὴ καὶ κα-
θάρια στις νότες, ἔδωσε ἀκόμα
μιὰ φορά δείγματα καὶ καλὲς ἐξε-
τάσεις τοῦ ταλέντου τῆς. Στὴν ἐ-
πιτυχία τῆς παραστάσεως συμβάλ-
λουν ὁ Βασίλης Φακίτσας — ἄστυ-
ναμικός — ἡ Τάνια Τσαχουρίδου, ἡ
Μάρθα Δρόσου, ἡ Κατερίνη Ἀ-
ποσταλάκη, ἡ Βάσω Φραγκουλάκη,
ὁ Μιχάλης Χελιώτης — στὸ σημεῖο
αὐτὸ ἔχω τις ἀντιρρήσεις μου,
γιατὶ ὁ ρόλος τοῦ ταχυδακτυλουργοῦ
παρατραβᾷ καὶ ἐνοχλεῖ, ἐνῶ
ἔχει τεθῇ γιὰ νὰ «σπάσῃ» μόνο
τὴ δραματικὴ ἀτμόσφαιρα — ὁ Ν.
Δασκαλάκης, ὁ Δημήτρης Καθρά-
κος κ.ἄ. Τὸ «πρόντιουμ» κράτησε
σταθερὰ ὁ μαέστρος Βύρων Κολά-
σης, πού ἐπέτυχε μιὰ ἱκανοποιη-
τικὴ ἡχητικὴ ἱσορροπία ἀνάμεσα
ὀρχήστρας καὶ καλλιτεχνῶν.

ΠΕΡΣΕΥΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ